

Хранителните навици в града и селото за информиран избор на храни и напитки

Марийка Петрова, Илиана Костова, Настя Василева, Станка Дамянова,
Илина Иванова, Гьоре Наков

The eating habits of informed choice of food and drinks in the town and village: The article describes the results of the conducted study about the choice of the most used food and drinks among the offered goods in the network of shops of the people living in urban and rural areas in order to help the right diet of the population. Here is the comparative analysis of the confidence of the information of food labels, their role in the healthy food choice and the opportunities to optimize the process of information.

Key words: Nutrition, Labels, Food products, Urban and village consumers.

ВЪВЕДЕНИЕ

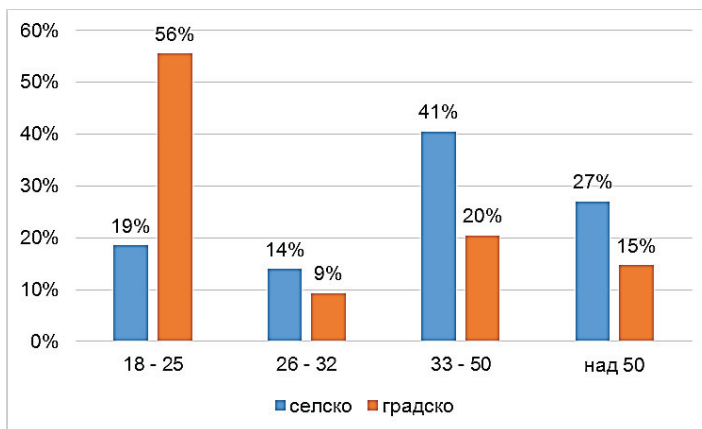
Развитието на хранителната индустрия поставя потребителите пред нарастващо разнообразие от хранителни продукти което може да предизвика объркване и затруднения в избора на подходящите за тях храни. Научни изследвания доказват, че правилното и балансирано хранене е важно за нормалното развитие на всеки човешки организъм. Въпреки усилията на оторизираните органи в държавата се появяват храни, опасни за нашето здраве (изтекъл срок на годност, наличие на ГМО, използвани вредни добавки и др.). Потребителите, които имат здравословни проблеми (наднормено тегло, алергии, диабет, сърдечно съдови заболявания и др.) трябва да могат да направят избор, който е съобразен с индивидуалните потребности на хранителния им режим. Етикетирването е важен източник на информация за хранителните продукти в търговската мрежа (срок на годност, съставки, производител и др), използват се за подчертаване на допълнителни качества и ползите от избора на едни стоки в сравнение с други конкурентни. В редица страни от ЕС и извън него се провеждат изследвания относно етикетирването на храните и потребителския стремеж за лесен информиран избор [1, 2, 3, 4].

Целта на настоящото проучване е, чрез провеждане на анкети да се изследват хранителните навици в града и селото, като се проследи информирания избор на храни и напитки. С анализа на данните се проследява доверието в информацията на етикетите, наличието на евентуални затруднения и се търси потребителското мнение на анкетираните лица за по-лесно и бързо информиране. Законодателните органи са се погрижили с голям брой директиви и регламенти да се осигури контрол на етикетирването на хранителните продукти, на хранителната стойност (Директива 1979/112, Директива 2000/13) и контрол по отношение на хранителни и здравни претенции (Регламент 1924/2006, Регламент 1169/2011), които непрекъснато се актуализират във времето с цел оптимизиране. За потребителите е важно бързо и без затруднения да открива нужната му информация от етикетите на хранителните продукти. Нашето проучване се стреми да открие до каква степен изискванията на потребителите за информиран избор на храни и напитки за семейната трапеза са удовлетворени и има ли различия според местоживеенето на лицата в града или на село.

ИЗЛОЖЕНИЕ

За целта са проведени анкети с двеста деветдесет и осем градски потребители и двеста селски потребители на хранителни стоки в електронен вид или на хартиен носител през 2013 – 2014 г. Възрастовият състав на респондентите е даден на фигура 1, за краткост ще бележим двете групи анкетирани лица съответно със „селско“ за мнението на представителите от селата и „градско“ за мнението на представителите от градски райони. За представителите от града най-голям брой

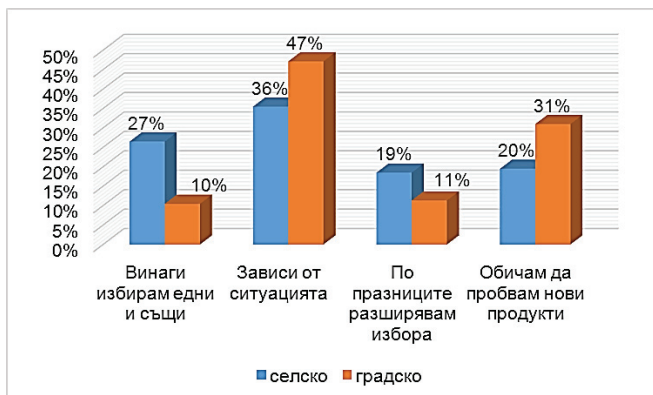
участници са във възрастните групи: 16-25 г. (56%) и 33 – 50 г. (20%). За лицата от селата най-голям брой участници в анкетата има за възрастните групи: 33-50 г. (41%) и над 50 години – 27%.

Фигура 1. Възрастов състав на анкетираните лица

Какви са навиците за избора на хранителни продукти за потребителите от двете групи може да се види от фигура 2.

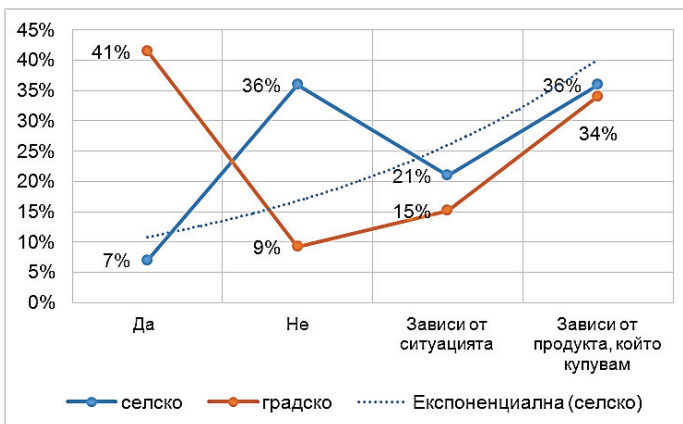
„Зависи от ситуацията“ са избрали най-много от представителите на двете групи, съответно 47% за града и 36% от село. На следващо място: „обичам да пробвам нови продукти“ са посочили 31% от представителите на града. „Винаги избирам едни и същи продукти“ е мнението на 27% от лицата на село.

Фигура 2. Навици за пазаруване на хранителни продукти

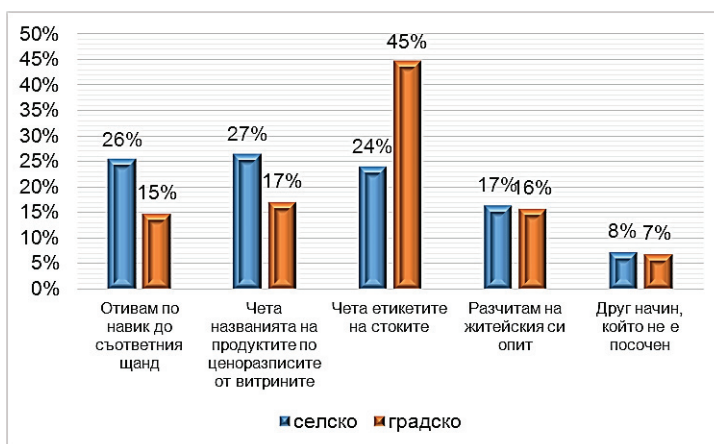
Отговорът на въпроса „Използвате ли определени критерии преди да направите избор на хранителния продукт, който ще купите?“ е показан с графиката на фигура 3. С най-голям процент представителите от града са избрали отговори: „да“ (41%) и „зависи от продукта, който купувам“ (34%). Анкетираните от село са предпочели отговорите: „не“ (36%) и „зависи от продукта, който купувам“ (36%). На графиката може да се види графичното изображение на тенденцията на избора за респондентите от село в експоненциален вид. Само 9% от анкетираните лица от

село използват определени критерии преди да направят избора на хранителния продукт, който ще купят. Точно обратното е за представителите от града - само 9% от тях не използват определени критерии. Отговорът „зависи от ситуацията“ са посочили 21% от градското население и 15% от селското.

Фигура 3. Мнение на потребителите относно използването на определени критерии преди да направят избор на хранителния продукт, който ще купуват

Начинът, по който се избират хранителните продукти в търговската мрежа от анкетираните лица, се вижда от диаграмата на фигура 4. Най-много представители от респондентите в града „четат етикетите на стоките“ – така са отговорили 45%. 27% от селските респонденти са посочили: „чета названията на продуктите по ценоразписите от витрините“, 26% отговарят: „отивам по навик до съответния щанд“, а 24% - „чета етикетите на стоките“. На житейския си опит разчитат 17% от лицата в село и 16% от града.

Фигура 4. Начин на избор на хранителните продукти в търговската мрежа от респондентите

Отговорите на въпроса „При купуване на хранителни продукти, обръщате ли внимание на етикетите?“ са дадени на фигура 5. Най-голям брой от респондентите в

града „винаги“ обръщат внимание на етикетите – 33%, докато за представителите от село той е 20%. Най-голям брой от респондентите на село (31%) са избрали „почти винаги“, докато за представителите от града този процент е 12%. Отговорът: „от време на време“ е избран от 24% за лицата от града и от 17% от селските респонденти. 16% от града и 14% от село дават отговор: „чета, ако имам съмнение в качеството“. „Почти никога не четат етикетите на хранителните продукти“ 18% от представителите в града и 1% от анкетираните на село. 12% от града и 3% от лицата на село „никога не четат етикетите на хранителните продукти“.

„Класифицирайте информацията от етикетите на хранителните продукти по значение, като поставите числата от 1 до 10 в полето вдясно (счита се 1 за най-значима информация, а 10 за най-незначима)“ е въпросът, при който респондентите трябва да подредят по значение информацията от хранителните етикети. След обработка на данните, резултатите от отговорите на респондентите за **най-значимата** информация (в проценти) от етикетите на хранителните продукти са дадени в таблица 1.

Фигура 5. Мнение на респондентите за интереса им към етикетите на хранителните продукти, които купуват

Таблица 1.

Значение на информацията, получавана от етикетите на хранителните продукти

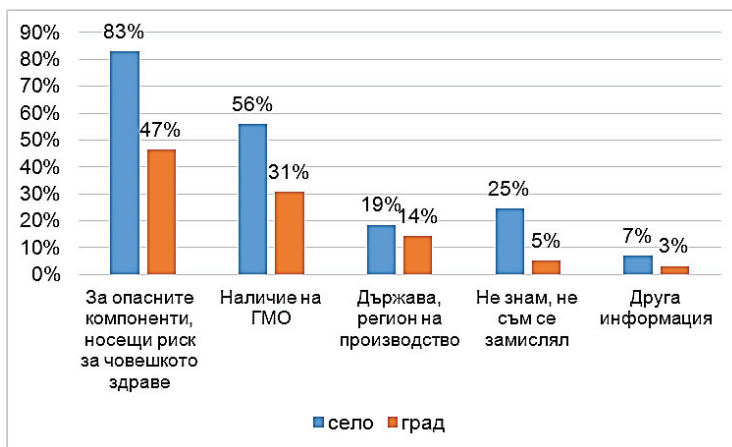
Най-значима информация от хранителните етикети	село	град
Срок на годност	95%	41%
Цена	77%	36%
Производител	57%	24%
Количество	50%	22%
Държава производител	41%	14%
Качество	52%	10%
Хранителни добавки	62%	10%
Начин на приготвяне	43%	6%
Енергийни съставки	52%	2%
Съдържание на соли	50%	0%

От таблица 1 се вижда, че за респондентите и от двете населени места най-значимата информация от хранителните етикети е „срок на годност“ така отговарят 95% от село и 41% от града. След това се нарежда „цената“ за 77% от село и 36% от града. На трето място по-значение за респондентите от село е информацията за „хранителни добавки“ (62%), докато представителите от града са посочили на трето място по значение информацията за „производител“ (24%). В сравнение с последното, много по-голям е процента на представителите от село, които посочват като значима информацията за „производител“ – 57%.

На въпроса „Каква информация според Вас, трябва да има задължително върху етикетите на хранителните продукти?“ най-много от респондентите на село (83%), са избрали отговора: „за опасните компоненти, носещи риск за човешкото здраве“. По-малко от половината от респондентите в града (47%) дават същия отговор. Според 50% от респондентите в града задължителната информация върху етикетите трябва да е за: „наличие на ГМО“. По този начин отговарят по-малко от 1/3 от анкетираните на село - 31% (фигура 6).

Отговорите на въпроса „Кои от предложените изменения в етикетите на хранителните продукти предлагате да се направят за удобство при пазаруване?“ са обобщени на фигура 7.

Най-много от лицата на село (66%) желаят: „да се посочва, за кого са предназначени продуктите“. Представителите от града посочват този отговор на второ място – така отговарят 25% от анкетираните. С най-голямо значение за респондентите от града (34%) е да се дават: „указания за кого са опасни продуктите“. Такъв отговор дават и 55% от анкетираните на село. Като трето предпочитание, съответно с 22% за село и 20% за града респондентите са избрали отговора: „специални символи и картинки“. Според запитаните последното ще направи информацията върху етикетите по-лесна и достъпна. Малък процент: едва 4% от анкетираните лица в града и 14% от анкетираните на село желаят „нищо да не се променя“.

Фигура 6. Информация, която трябва задължително да присъства върху етикетите на хранителните продукти

Фигура 7. Предложения за изменения в етикетите на хранителните продукти, които ще направят пазаруването по-удобно

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Проведеното проучване показва, че част от българското население в градските и селски райони се стреми да направи информиран избор на храни и напитки като чете етикетите на хранителните продукти, съответно 45% за градските и 24% за селските потребители. От анкетираните лица 3% от представителите в града и 12% от село никога не четат етикетите при пазаруване на хранителни продукти.

От информацията върху хранителните етикети най-значима за градските и селски потребители се оказват: **срока на годност** и **цената**, съответно: 41% и 36% за града и 95% и 77% за село. Анализирането на резултатите от проучването показва, че 83% от анкетираните лица на село и 47% от града смятат, че е важно на етикетите да се изписва информация за опасните компоненти, носещи риск за здравето. Съответно 56% от потребителите на село и 31% от града са категорични, че на етикетите трябва да се отбелязва наличието на ГМО в хранителния продукт.

Относно промените на хранителните етикети с цел удобство, 66% от анкетираните лица на село и 25% от града желаят да се посочва за кого са предназначени продуктите. 55% от анкетираните лица на село и 34% от града смятат, че трябва да има указания за кого са опасни продуктите.

Липсата на указания върху етикета за методите на производство не дава възможност на потребителите да се насочат и изберат правилните продукти.

Забележка

Настоящото проучване е по проект по 7 Рамкова програма: NUTRILAB — NUTritional LABELing Study in Black Sea Region Countries, FP7-PEOPLE-2012-IRSES, Marie Curie Actions— International Research Staff Exchange Scheme (IRSES). То е проведено от преподаватели и студенти във Филиал Разград към Русенски университет „Ангел Кънчев“.

ЛИТЕРАТУРА

[1] Kamp BJ, Wellman NS, Russell C (2010) Position of the American Dietetic Association, American Society for Nutrition, and Society for Nutrition Education: Food and Nutrition Programs for Community-Residing Older Adults. J Am Diet Assoc 110: 463-472.

[2] López-Contreras MJ, Torralba C, Zamora S, Pérez-Llamas F (2012) Nutrition and prevalence of undernutrition assessed by different diagnostic criteria in nursing homes for elderly people. J Hum Nutr Diet 25: 239-246.

[3] <http://www.elsevier.com/about/press-releases/research-and-journals/are-you-a-healthy-grocery-shopper>

[4] http://www.foodinsight.org/Resources/Detail.aspx?topic=IFIC_Foundation_Food_Label_Consumer_Research_Project

За контакти:

гл. ас. д-р Марийка Георгиева Петрова, катедра „Химия и химични технологии“, Русенски университет “Ангел Кънчев”, Филиал-Разград, тел.: 084/266 063, e-mail: mgpetrova@uni-ruse.bg;

гл. ас. д-р Илиана Иванова Костова, катедра „Биотехнологии и хранителни технологии“, Русенски университет “Ангел Кънчев”, Филиал-Разград, тел.: 084/266 063, e-mail: ikostova@uni-ruse.bg;

доц. д-р Настя Василева Иванова, катедра „Биотехнологии и хранителни технологии“, Русенски университет “Ангел Кънчев”, Филиал-Разград, тел.: 084/266 063, e-mail: nivanova@uni-ruse.bg;

доц. дн Станка Тодорова Дамянова, катедра „Биотехнологии и хранителни технологии“, Русенски университет “Ангел Кънчев”, Филиал-Разград, тел.: 084/266 067, e-mail: sdamianova@uni-ruse.bg;

пр. Илина Кънчева Иванова, катедра „Биотехнологии и хранителни технологии“, Русенски университет “Ангел Кънчев”, Филиал-Разград, тел.: 084/266 063, e-mail: iivanova@uni-ruse.bg;

Гьоре Наков, магистър, катедра „Биотехнологии и хранителни технологии“, Русенски университет “Ангел Кънчев”, Филиал-Разград, тел.: 084/266 063, e-mail: gore_nakov@hotmail.com.

Докладът е рецензиран